

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua ja antaa näkemyksiään Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän tilannekuvasta ja toimenpidesuunnitelmista.

Koronakriisissä ja sen jälkitoimissa on havahduttu aiempaa paremmin todellisuuteen, joka on digitaalinen. Työryhmä on tunnistanut digitalisaation olevan pääsääntöisesti asennetta ja uusia toimintatapoja ei vain teknologiaa. Pidämme havaintoa oikeana.

Työryhmän laatima kuvaus eri sektoreiden kehitystyöstä on kattava ja ansiokas. Asiakaslähtöisyys tilannekuvin toisi vielä lisäarvoa. Tämänhetkinen tilannekuva on melko hallintolähtöinen. Strateginen murros hallintolähtöisyydestä asiakaskeskeisyyteen voisi hyvin näkyä myös tässä työssä.

Toivomme myös, että ennakointinäkökulma tulisi vahvasti esille. Tulevia kriisejä ei kaikissa tapauksissa pystytä estämään, mutta ennakkoinnin vahvistaminen ja ennakointijärjestelmien uudistaminen helpottaisi koronaviruskriisin jälkihoidossa onnistumista ja tulevaisuuden palvelujen rakentamisessa. Katsomme, ettei kyse ole pelkästään jälleenrakentamisesta vaan myös yhteiskunnan uudisrakentamisesta. Maailman hetkellinen pysähtyminen on mahdollistanut täysin uudenlaisten näkökulmien rakentumisen.

Poikkeusolot ovat myös koeponnistaneet suomalaisen digikyvyn. Arki pyörinyt pääsääntöisesti hyvin hallinnossa ja aloilla, jotka ovat voineet toimia poikkeusoloissakin. Samaan aikaan on paljastunut haavoittuvuuksia ja uusia tarpeita eri puolilla hallintoa yritysten uusista toimintamuodoista nouseviin tarpeisiin vastaamiseksi.

EU:n uusi digistrategia ja datastrategia tulisi johdatella osaksi kansallista strategiaa substanssilähtöisesti ja monipuolisesti yritys-viranomais-, viranomais-viranomais- sekä yritys-yritystoimintaa vahvistaen. Kriisin jälkihoidossa tulee syntymään eurooppalainen (ja globaali) digiloikka. Suomen on syytä kytkeytyä siihen ennakkoiden ja varhain.

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Koronakriisi on pakottanut useita toimialoja digiloikkaan tai vaihtamaan kokonaan liiketoimintamallia tavoilla, jotka ovat samansuuntaisia hallituksen ja hallinnon tavoitteiden kanssa esimerkiksi ilmasto-, taloudellisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. Yritykset tarvitsevat toimintamuutoksissa proaktiivisia neuvoja ja palveluja voidakseen hoitaa uudet suunnitelmat ja niiden toteutumisen lainmukaisesti.

Ehdotamme, että toimenpiteisiin lisätään seuraava kohta: "Edistetään ja vahvistetaan viranomaisten yhteisiä digitaalisia valmennusympäristöjä, joissa yritykset voivat koetella uutta liiketoimintaideaa yhdessä neuvojien ja viranomaisten kanssa ennen varsinaisiin viranomaisprosesseihin siirtymistä. Tämä lisää investointihalukkuutta ja sujuvoittaa lupa-, rahoitus- ja muita prosesseja." Useat hallinnonalat ovat olleet kiinnostuneita tämäntyyppisestä toimintamallista. Vahvan poikkihallinnollisuuden vuoksi yhteiskunnallinen rahoitus olisi perusteltu rahoitusmuoto.

Lisäksi ilmastomuutokseen ratkaisuja tuovilla, myös huoltovarmuuden kannalta kriittisillä aloilla kuten ruoantuotanto- ja energia-alalla on runsaasti digitaalista potentiaalia, joka tulisi mahdollistaa. Informaatioteknologian hyödyntäminen kuten lohkoketjut, sensorit ja monitoroinnit ovat kehittyvässä vaiheessa, mutta eivät pysty vakiintumaan ja vahvistumaan ilman lisävahvistusta yhteiskunnan taholta.

Koronakriisi on myös paljastanut lainsäädännöstä kapeikkoja, jotka hidastavat tai estävät modernin teknologian täysimääräisen hyödyntämisen. Lainsäädäntöä tulisi laajasti uudelleentarkastella ja esimerkiksi etätarkastukset ja valvonnat tulisi säädöksissä mahdollistaa siten, että ne tuovat lisäarvoa kaikille osapuolille.

Tavoitteiden saavuttamista edistäisi myös selkeä toimenpide-ehdotus ennakkoinnin merkityksen kirkastamisesta. Laajasti kaikkien ulottuvilla olevat ennakkointijärjestelmät ja valmiusjärjestelmät (usein digitaalisia) vahvistavat yhteiskuntaa tuleviin kriiseihin, jotka saattavat olla rajumpia, yllätyksellisempiä ja pitempiä kuin käynnissä oleva kriisi. Digitaalisuus mahdollistaisi avoimen, laajan ja reaaliaikaisen tilannekuvan.

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Edellisessä kohdassa mainittu proaktiivinen valmennusympäristö ja kriittisten huoltovarmuusalojen digitalisaation mahdollistaminen tulee priorisoida. Nämä vauhdittavat investointikykyä, tuovat notkeutta ja vähentävät riippuvuutta esim. ulkomaisesta kausityövoimasta. Laadukkaat eri hallinnonalojen yhteiset digitaaliset valmennusympäristöt, toimialan digiloikka sekä syntyvät tuotteet ovat myös potentiaalisia vientituotteita koronan jälkeisessä uudis- ja jälleenrakentamisessa.

Työryhmän tilannekuvan perusteella kolmasosa Suomen pinta-alasta on edelleen vailla asianmukaisia 4G-matkaviestinverkkoja ja neljäsosa väestöstä on nopeiden kiinteiden laajakaistaverkkojen ulkopuolella. Infran rakentaminen tilanteen korjaamiseksi tulee priorisoida korkealle. Tämä mahdollistaa myös yritysten ja viranomaisten sähköisten palvelujen kehittämisen.

Lisäksi ehdotamme kohtaa 13 laajennettavaksi energia- ja ruokaturvan varmistamiseksi. Kohta kuuluisi seuraavasti ”Kiihdytämme alkutuotannon ja teollisuuden tuottavuutta ja liiketoimintamalleja...”

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Toteutuksissa tulee huomioida ajan henki ja tarpeet. Moniäänisyydestä on huolehdittava kunkin toimenpiteen kohdalla. Nuorten yrittäjien mukaanotto toisi selkeää lisäarvoa tulevaisuuden palvelujen rakentamisessa.

Jotta toimenpide-ehdotuksilla tavoitellut vaikutukset realisoituvat, hankkeiden koordinoitua ja substanssilähtöistä muutosjohtamista tulisi vielä lisätyöstää ja kirjata tuotoksiin ennen Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän työn valmiiksi toteamista.

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistatteko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Valtiovarainministeriön AuroraAI-hanke

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

Toimenpide-ehdotuksissa on kunkin toimenpiteen jälkeen mainittu, mitkä hallinnonalat olisivat mukana kyseisessä toimessa. Pidämme tärkeänä, että toimenpiteen kohdalla mainitaan

vastuuministeriö ja muilta osin osallistujia ei olisi rajoitettu kyseisissä kohdissa mainittuihin, vaan niihin osallistuisivat kiinnostuneet hallinnonalat laajasti. Suosittelemme yrityskentän ja kuluttajakentän mukaanottamista varhaisessa vaiheessa useiden sektoreiden palvelulupausten mukaisesti.

Suomen maksajavirasto (vrt raportti s. 9) ja Ruokavirasto ovat mielellään aktiivisesti mukana esitetyissä toimenpiteissä. Meillä on myös mahdollisuus tuoda mukaanamme yritys- ja nuorten näkökulmia.

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Mielikäinen Jenni
Ruokavirasto